

дання протоколів про наміри щодо транспортування нафти з використанням трубопроводних потужностей України. При цьому доцільно акцентувати їхню увагу на тому, що реалізація Росією проектів будівництва трубопроводів БТС-2 та ССТО з високою ймовірністю спричинить скорочення поставок нафтопроводом «Дружба» до держав Східної Європи;

– налагодити більш тісну співпрацю в енергетичній сфері у рамках ініціативи ЄС «Східне партнерство»;

– активізувати співпрацю в рамках концепції Балто-Чорноморського енергетичного простору, одним із елементів якого є постачання нафти до країн ЄС трубопроводом Одеса – Броди (проект Євроазіатського нафтотранспортного коридору). Опрацювати можливі механізми врегулювання технологічних ускладнень, пов'язаних з одночасним прокачуванням важких та легких сортів нафти;

– ініціювати проведення інформаційної кампанії про переваги вітчизняної нафтотранспортної системи при постачанні енергоносіїв до країн ЄС, акцентуючи увагу на тому, що порівняно з іншими маршрутами у Чорноморському басейні, український напрямок не потребує значних інвестицій з огляду на наявність готової інфраструктури (Одеса – Броди).

Висновки

Інтеграція української енергосистеми до європейської є складовою стратегічної мети України про входження до ЄС.

Україна має потужний енерготранзитний потенціал, який повинен стати стратегічним орієнтиром розвитку нафтового комплексу для зменшення енергетичної залежності та забезпечення національних інтересів. Існуючі транзитні системи нафтопроводів та їх подальший розвиток є важливим фактором надійності і безпеки енергозабезпечення та євроінтеграції.

Гарантування безпеки поставок енергетичних продуктів має досягатися через диверсифікацію джерел і маршрутів постачання вуглеводнів в Україну шляхом участі у міжнародних проектах транспортування вуглеводнів до Європи. Ці пріоритетні позиції забезпечують подальший розвиток транзитного потенціалу, що позитивно вплине на розвиток національної економіки, дозволить збільшити інвестиційні потоки та підвищить рівень енергетичної безпеки України.

Список використаних джерел

1. Земляний Н. Чинники безпеки нафтопроводів при виборі варіантів диверсифікації постачання нафти в Україну / Н. Земляний, В. Бараннік [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.db.niss.gov.ua>
2. Волович О. Перспективи диверсифікації джерел постачання енергоносіїв в Україну / О. Волович // Національний ін-т стратегічних досліджень. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/mart2009/5.htm>.
3. Бурлака Г.Г. Новое в нефтегазообеспечении стран Евросоюза: опыт для Украины / Г.Г. Бурлака // Нефть и газ. – 2001. – №4. – С. 46–53.
4. Новикова А.М. Проблемы создания Евро-Азиатского нефте-транспортного коридора / А.М. Новикова // 36. научных работ международной научно-практической конференции «Политичні, економічні та екологічні проблеми енергетичної безпеки і транспортування енергоресурсів в Україні». – К.: РВПС України НАН України, 2001.
5. Славинская Л. Мировой рынок нефти: состояние и перспективы / Л.Славинская // Нефтегазовая вертикаль. – 2001. – №16. – С. 51–54.
6. EIA World Proved Reserves of Natural Gas and Oil, Most Recent Estimates, January 18, 2006 за даними Oil&Gas Journal станом на 01.01.2006 р.
7. IEA «Oil and Gas Investment Outlook», London, 5 February 2012

О.В. ГОДОВАНЕЦЬ,

к.е.н., доцент, Тернопільський національний економічний університет

Фінансово-економічний механізм здійснення митного контролю

Досліджено теоретичні питання формування фінансово-економічного механізму здійснення митного контролю. Визначено, що у несприятливих умовах для проведення реформ в економічному секторі України її фінансові інтереси мають вплив на формування надійної системи митного контролю як важливого елемента забезпечення економічної безпеки держави. Виокремлено фактори здійснення ефективного митного контролю в контексті спрощення митних процедур.

Ключові слова: митні платежі, митний контроль, фінансова політика, фіскальні органи.

А.В. ГОДОВАНЕЦЬ,

к.э.н., доцент, Тернопольский национальный экономический университет

Финансово-экономический механизм осуществления таможенного контроля

Исследованы теоретические вопросы формирования финансово-экономического механизма осуществления таможенного контроля. Определено, что в неблагоприятных условиях для проведения реформ в экономическом секторе Украины ее финансовые интересы влияют на формирование надежной системы таможенного контроля как важного элемента обеспечения экономической безопасности государства. Выделены факторы осуществления эффективного таможенного контроля в контексте упрощения таможенных процедур.

Ключевые слова: таможенные платежи, таможенный контроль, финансовая политика, фискальные органы.

A. GODOVANETS,

PhD in economics, associate professor, Ternopil National Economic University

Financial and economic mechanism of realization of customs control

The theoretical issues of formation of financial and economic mechanism of realization of customs control are investigated. It is determined that in unfavorable conditions for conducting reforms in economic sector of Ukraine its financial interests have

МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ

impact on formation of reliable system of customs control as important element of providing economic security of the state. The factors of realization of effective customs control in the context of simplification of customs procedures are highlighted.

Keywords: customs charges, customs control, financial policy, fiscal authorities.

Постановка проблеми. Включення окремих елементів митної справи у фінансово-економічний механізм державного регулювання викликано процесами лібералізації зовнішньої торгівлі та розвитком ринкових відносин в Україні. У фіскальному контексті держава опирається на важливі складові – це внутрішні податки та збори, а також мито. Без власної фінансової основи функціонування держави як самостійного утворення, практично не можливо, а встановлення чітких умов переміщення товарів через митний кордон і контрольних заходів відносно них дозволяє досягнути ефективної фінансової діяльності країни. Цьому сприяє система митного контролю, яка протягом тривалого часу в Україні трансформувалась під впливом стратегії розвитку держави та її митної і фінансової політики.

Формування бюджетних фондів, як одна зі сторін фінансової діяльності держави, здійснюється через включення митних платежів у систему доходів бюджету [1, с. 43]. Тому митна політика покликана визначати обсяг формування доходів державного бюджету за рахунок митних платежів, безпосередньо через інструменти регулювання товарообміну на митній території країни та митного контролю здійснюваного фіскальними органами.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Економічна наука визначила різні напрями дослідження проблеми митного контролю у напрямку реалізації митної і фінансової політики країни. Вагомий внесок у створення наукового підґрунтя для формування системи митного і реалізації фінансових інтересів держави за допомогою її елементів зробили такі науковці: О. Бакаєва, І. Бережнюк, О. Губа, А. Ершов, А. Крисоватий, Ю. Літвінова, В. Мартинюк, П. Пашко, В. Самойловська, О. Смітєнко, А. Ялбулганов, Д. Янаков. Підходи кожного окремого науковця стосовно ефективності митного контролю, його впливу на соціально-економічні і фінан-

сові процеси є суб'єктивними і ґрунтуються на власних дослідженнях.

Проте не можна сказати, що питання забезпечення реалізації фінансово-економічного механізму здійснення митного контролю достатньо вивчено. Це зумовило необхідність подальшого дослідження митного контролю як конкретної системи заходів і форми забезпечення максимально повного і своєчасного надходження митних платежів до державного бюджету.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення впливу фінансово-економічного механізму митного контролю і головних факторів його здійснення на забезпечення надходжень від митних платежів до державного бюджету.

Виклад основного матеріалу. Митний контроль, як важливий елемент реалізації митної та фінансової політики країни і комплекс заходів, здійснюваних для забезпечення найбільш ефективного використання інструментів контролю і захисту внутрішнього ринку, виступає серцевиною державної митної справи [2, с. 95]. Від ефективності застосовуваних заходів митного контролю залежить повнота виконання всього комплексу завдань покладених на фіскальні органи України, важливими з яких є контроль за повнотою нарахування та своєчасністю внесення до державного бюджету митних платежів, а також контроль за виконанням вимог державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Зовнішньоекономічна діяльність в Україні виступає важливим джерелом формування бюджету держави, а митниці Державної фіскальної служби України (ДФСУ) здійснюють митний контроль та митне оформлення товарів, забезпечуючи надходження до державного бюджету в значних обсягах (табл. 1).

Як видно з даних, поданих у табл. 1, митниці ДФС забезпечували надходження податків від ЗЕД до державного бюджету в середньому на рівні 45%. При цьому рівень забез-

Таблиця 1. Динаміка надходжень до державного бюджету України за ознакою органів адміністрування*

№ з/п	Показник	2010	2011	2012	2013	2014
1	2	3	4	5	6	7
1	Податки на доходи, податки на прибутки	39969,21	60898,90	62376,12	61883,45	52587,71
2	Податок на додану вартість	12973,92	34079,56	37251,22	31725,61	81239,48
3	Акцизний податок	23019,89	25189,12	27417,87	26362,65	28085,46
4	Екологічний податок	---	1073,40	1211,35	2118,19	2708,49
5	Інші	5097,77	25535,55	22758,46	21386,91	27869,40
Всього податкові інспекції		81060,79	146776,53	151015,02	143476,81	192490,54
6	% до податкових надходжень	48,58	56,11	54,97	54,60	51,19
7	% до ВВП	7,51	11,29	10,75	9,89	12,29
8	Податок на додану вартість	73342,00	96014,19	101575,26	96543,70	107287,27
9	Акцизний податок	3470,30	6743,49	8478,87	8946,80	16855,38
10	Мито	8847,90	11771,89	13184,88	13342,50	12388,62
11	Екологічний податок	---	11,98	52,22	246,74	220,08
12	Інші	251,20	286,91	408,94	220,50	905,99
Всього митниці ДФС		85811,40	114828,46	123700,17	119300,24	137657,34
13	% до податкових надходжень	51,42	43,89	45,03	45,40	48,81
14	% до ВВП	7,95	8,83	8,81	8,23	8,80

* Джерело: складено та розраховано за даними Державної казначейської служби України.

печення надходження податків відносно ВВП України зріс зі 7,85% у 2010 році до 8,23% у 2013 році. У 2014 році спостерігається зменшення надходження мита на рівні 953,88 млн. грн., проте зріс показник забезпечення надходження митних платежів відносно ВВП до 8,80%.

Ефективність зовнішньої торгівлі залежить від напряму здійснення митної політики країни та діяльності контролюючих органів з її реалізації, а існування фінансових бар'єрів на торговельних шляхах істотно впливає на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків. Вони зумовлені реалізацією митної політики і ґрунтуються на митно-тарифному регулюванні, яке виступає основою фінансової діяльності держави в особі фіскальних органів [1, с. 43]. Фіскальні органи, виконуючи індикативні показники по забезпеченню надходження митних платежів до державного бюджету, доводять ефективність своєї діяльності у забезпеченні митного контролю за переміщуваними товарами через митний кордон України. Відтак сьогодні не простежується пряма залежність доходів бюджету від ЗЕД, але повнота адміністрування митних платежів може бути забезпечена за рахунок підвищення ефективності роботи митниць ДФС України.

Контроль, який здійснюється відносно переміщуваних товарів через митний кордон України, наділений специфічними властивостями, якому притаманні риси фінансового контролю. З точки зору Ю. Літвінової та А. Ялбулганова, такий контроль характеризується різноманітністю фінансових відносин у галузі митної справи [4, с. 62; 5]. Науковці виділяють основні види контролю, які інтегровано у загальну систему митного контролю, до них віднесено: 1) попередній контроль у митній справі, який спрямований на виявлення і попередження можливих правопорушень і настання негативних наслідків; 2) поточний контроль сприяє забезпеченню фінансової дисципліни, однак, відрізняється часом проведення, тобто здійснюється безпосередньо на етапі митного оформлення товарів і визначення обсягу податкових зобов'язань суб'єкта ЗЕД перед бюджетом; 3) наступний контроль, який виступає найбільш розповсюдженим видом у світовій фінансовій практиці.

Залежно від того, як розглядається контроль – як функція фінансів або як функція управління, – об'єкт контролю буде різним. Якщо контроль розглядати як функцію фінансів, його об'єктом виступають відносини, якщо як функцію управління – то як суб'єкт контролю [6, с. 12]. Митний контроль з точки зору функції фінансів виступає зовнішнім фінансовим контролем, який спрямований на контроль правильності визначення та своєчасності сплати митних платежів, тобто забезпечення надходжень до бюджету у повному обсязі, здійснюється з використанням специфічних організаційних форм і методів діяльності фіскальних органів, наділених законом відповідними повноваженнями з метою встановлення достовірності задекларованих товарів, об'єктивною оцінкою зовнішньоекономічної операції та виявлення фактів порушення фінансової дисципліни. В даному випадку контроль покликаний забезпечувати дотримання діючого законодавства у галузі оподаткування та регулювання ЗЕД.

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення терміну «митний контроль». Проте неодноразово у своїх роботах науковці звертаються до визначень поданих у митних кодексах різних країн і міжнародних конвенціях, намагаю-

чись віднайти відмінності у поданих трактуваннях, але їхні зусилля зводяться лише до порівняння і виокремлення єдиного спільного – одноманітного визначення митного контролю як сукупності заходів здійснюваних контролюючими органами відносно переміщуваних товарів через митний кордон держави з метою забезпечення дотримання суб'єктами ЗЕД вимог законодавства з питань державної митної справи.

Одні автори визначають митний контроль як один з інструментів реалізації митної політики держави [7, с. 34], інші обґрунтовують його як засіб забезпечення митної політики держави та одночасно як сукупність заходів здійснюваних контролюючими органами з метою дотримання суб'єктами ЗЕД вимог митного законодавства [8].

Поглиблення соціально-економічної кризи, деформації ринкових відносин в Україні зумовили необхідність кардинального перегляду існуючих концепцій економічної безпеки та переосмислення досвіду державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У даному контексті митний контроль розглядається як пріоритетна складова системи економічної безпеки країни через технології оцінки та контролю митної вартості, класифікаційної роботи фіскальних органів та визначення країни походження товарів.

Так, розглядаючи окремі складові митної безпеки держави, М. Губа виділяє митний контроль за порушеннями митних правил як важливий інструмент забезпечення економічної безпеки у контексті повного надходження коштів від митного оподаткування [9, с. 21]. Аналогічного погляду приримується К. Новікова, виділяючи серед пріоритетних напрямів діяльності із забезпечення митної безпеки, відповідно до світових тенденцій розвитку державної митної справи, забезпечення повноти надходжень до державного бюджету за рахунок контролю дотримання митного законодавства України на основі методів митного пост-аудиту та обміну інформацією з іншими країнами, а також посилення митного контролю з метою запобігання порушенню митних правил та ухиленню від оподаткування [10, с. 179]. Отже, можна стверджувати, що митний контроль виступає складовою механізмом забезпечення законного переміщення товарів через митний кордон і комплексним процесом реалізації контролю-перевірочних заходів направлених на забезпечення повноти надходжень митних платежів до бюджету.

Існування різних точок зору щодо місця митного контролю та його функціонального призначення зумовлено різноманітністю заходів контролю-перевірочного характеру і метою їх застосування. З одного боку, заходи митного контролю спрямовані на контроль за правильністю визначення обсягу митних платежів, які мають надійти до державного бюджету, з іншого – складова механізму забезпечення законного переміщення товарів через митний кордон, усунення наслідків торгівлі контрафактною продукцією і забезпечення безпеки міжнародного ланцюжка поставки товарів.

Актуальність митного контролю пояснюється дисбалансами фінансової політики і проблемою забезпечення надходжень від митних платежів до державного бюджету. В умовах існування негативних явищ у сфері ЗЕД важливим кроком держави стали зміна митного законодавства і їх апробація до змін соціально-економічних умов. Це не могло не позначитись на посиленні фіскальної функції, і як наслідок – на

виборі суб'єктами ЗЕД полегшених варіантів зниження податкового навантаження на зовнішньоекономічні операції, активізації економічних злочинів, пов'язаних з порушенням податкового та митного законодавства.

Ухилення від сплати і мінімізація митних платежів впливають на рівень бюджетних втрат і виступають не єдиним негативним наслідком порушення податкового та митного законодавства. Недостовірність декларування товарів і транспортних засобів позначається на конкурентоспроможності країни в цілому, підриваючи ринковий принцип справедливої конкуренції. Як зазначає Є. Смітєнко, в результаті декларування товарів за заниженими цінами на внутрішньому ринку створюється дисбаланс між дешевими імпортованими товарами і дорогими вітчизняного виробництва [11]. Причиною цього є мінімізація митних платежів за рахунок застосування фіктивних контрактних цін, що надає імпортерам цінову конкурентну перевагу.

Однак зосередження контрольних заходів на поточно-му і наступному етапах має ґрунтуватися на аналізі ризиків і управлінні ними, методах аудиту бухгалтерської звітності та документації, що спрощує механізм митного контролю та митного оформлення товарів на кордоні. Основні фактори здійснення митного контролю і запровадження його спрощеної процедури зображено на рисунку.

Головними факторами здійснення митного контролю за переміщуваними через митний кордон України товарами є прозорість і пришвидшення митного оформлення. Це досягається за рахунок використання сучасних інформаційних технологій, що дозволяють виявити, оцінити та усунути ризик у момент переміщення або випуску товарів у вільний обіг. Інші пріоритети спрямовано на забезпечення прозорості контролю з одночасним посиленням відповідальності та невідворотністю її настання.

Резервом підвищення ефективності митного контролю виступають документальні перевірки, які спрямовані не тільки на пошук додаткових резервів мобілізації доходів бюджету, а й на попередження та протидію мінімізації митних платежів. Це відображає один з головних мотивів реалізації державної економічної політики – організація контролю за повнотою та своєчасністю виконання економічними суб'єктами податкових зобов'язань перед бюджетом [15, с. 144]. У даному напрямі ефективним засобом реалізації контролю виступає координація дій органів центральної виконавчої влади, запровадження нових форм контролю і контрольних заходів.

Незважаючи на те що митні відносини зазнають постійних змін, методи та способи ухилення від сплати митних платежів вдосконалюються, митний контроль залишається дієвим інструментом попередження правопорушень у сфері державної митної справи. Тому з метою усунення ризиків митного контролю, які головним чином є джерелом фіскальних втрат державного бюджету, контролюючі органи використовують елементи теорії ризиків у практичній діяльності.

Найбільші втрати держави пов'язані з ухиленням учасників ЗЕД від сплати митних платежів шляхом недостовірного декларування товарів. Недостовірність декларування виступає одним із факторів виникнення ризиків у ЗЕД, що негативно впливає на стан державних фінансів [16, с. 55]. Проте не існує єдиного підходу визначення кількісного показника втрат бюджету від митних платежів, зумовлених незаконним переміщенням і недостовірним декларуванням товарів.

Результативність діяльності фіскальних органів і величина доходів бюджету залежать від якості проведеного митного контролю. Якщо він неефективний, суб'єкти ЗЕД будуть виступати можливості вчиняти шахрайські дії, спрямовані на зменшення обсягу митних платежів, що в кінцевому резуль-

Фактори здійснення ефективного митного контролю

Побудовано на основі: [12–14].

Таблиця 2. Частка забезпечення видатків державного бюджету України митними платежами

Показник	2010	2011	2012	2013	2014
Надходження до державного бюджету митних платежів, млн. грн.	85911,4	114816,8	123648,9	119053,5	137657,3
Видатки державного бюджету, млн. грн.	303589,0	333460,0	395682,0	403403,0	447300,0
%–е забезпечення видатків державного бюджету митними платежами	28,3	34,4	31,3	29,5	30,0

Розраховано на основі даних Державної казначейської служби України.

таті призведе до скорочення надходжень до бюджету і стане причиною нагнітання соціальної напруги у суспільстві.

Митному контролю відведено важливе місце у системі контрольних заходів, які здійснюються відносно переміщуваних товарів через митний кордон держави. Через систему заходів митного контролю, держава забезпечує економічну і фінансову безпеку, власні національні інтереси [17, с. 32]. Важливим економічним індикатором здійснення ефективного митного контролю, який свідчить про значення митниць ДФС України в економічному зростанні та забезпеченні фінансово-економічної безпеки держави, є видатки державного бюджету. Їхня частка, що покривається за рахунок митних платежів, ідентифікує фінансове значення інструментів і заходів, що здійснюються у межах реалізації митного контролю (табл. 2).

Упродовж 2010–2014 років видатки державного бюджету зростають (табл. 2), їхній вартісний вираз зріс із 303589,0 млн. грн. у 2010 році до 403403,0 млн. грн. у 2013 році. Проте коефіцієнт покриття державних витрат протягом 2010–2013 років є нерівномірним, а найбільше значення припадає на 2011 рік – 34,4%. Однак у супереч прогнозам падіння основних макроекономічних показників у 2014 році коефіцієнт покриття бюджетних видатків митними платежами становив 30,0%. Це свідчить про те, що митниці ДФСУ забезпечують третину витрат держави на виконання її основних функцій.

Висновки

Загалом діяльність фіскальних органів має забезпечувати мінімізацію витрат держави і суб'єктів ЗЕД при переміщенні товарів через митний кордон України. При цьому обов'язковим є забезпечення виконання вимог митного законодавства. Однак існують випадки, коли спостерігається стримування товаропотоків засобами митного контролю. Це спричиняє додаткові витрати економічним суб'єктам і одночасно стримує надходження до бюджету. При цьому фінансово-економічний механізм митного виступає сукупністю форм, методів і заходів, які покликані забезпечувати максимальну акумуляцію фінансових ресурсів від зовнішньоекономічної діяльності у контексті реалізації нової концепції контролю, – мінімальне втручання фіскальних органів у міжнародний ланцюжок поставок товарів з одночасним забезпеченням безпеки їх переміщення через митний кордон держави.

Список використаних джерел

1. Бакаева О.Ю. Таможенная политика и ее влияние на институт фискальных доходов в таможенном законодательстве [Електрон. ресурс] / О.Ю. Бакаева // Новая правовая мысль. – 2005. – №1. – С. 42–46. – Режим доступу: <http://legalconcept.org/wp-content/uploads/2013/11/9-BO.pdf>

2. Митна політика та митна безпека України: монографія; за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2013. – 338 с. – (Митна справа в Україні. Том 24).

3. Годованець О.В. Митний контроль у забезпеченні фінансових інтересів держави / О.В. Годованець // Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспекти [Текст]: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2014. – С. 59–61.

4. Литвинова Ю.М. К вопросу о видах финансового контроля в области таможенного дела / Ю.М. Литвинова // ВТО и Таможенный союз: перспективы интеграционного сотрудничества. Сборник научных статей. – Саратов: Издательство «Саратовский источник», 2013. – 137 с. – С. 61–65.

5. Ялбулганов А.А. Финансовый контроль как правовой институт: основные этапы развития [Електрон. ресурс] / А.А. Ялбулганов. – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_2245.html

6. Правовой статус субъектов финансово-бюджетного контроля / А.В. Голубев. – М.: Норма, 2011. – 176 с. З, с. 59; Соколова Э.Д. К вопросу о развитии науки финансового права / Э.Д. Соколова // Финансовое право. – 2011. – №4 (18). – С. 11–14.

7. Ершов А.Д. Международные таможенные отношения / А.Д. Ершов. – СПб.: СПбИВЭСЭП: Общество «Знание», 2000. – 206 с.

Regulation №450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:145:0001:0064:EN:PDF>.

9. Губа М.О. Місце митної безпеки держави серед основних складових її забезпечення / М.О. Губа // БізнесІнформ. – 2014. – №11. – С. 19–23.

10. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави / К.І. Новікова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – №4 (16). – С. 174–180.

11. Смитиенко Е.О. Занижение таможенной стоимости товаров в России: оценка масштабов и финансовых [Електрон. ресурс] / Е.О. Смитиенко // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №3. – Режим доступу: http://www.auditfin.com/fin/2009/3/O1_07/O1_07%20.pdf.

12. Крухмальов С.Б. Концепция проведения эффективного пост-аудит контроля и внедрение упрощенной процедуры контроля таможенной стоимости [Електрон. ресурс]. / С.Б. Крухмальов. Доклад от 05.02.2014. – Режим доступу: <http://rada.minrd.gov.ua/analitichni-materiali>.

13. Пашко П.В. О перспективах дальнейшего развития налогового и таможенного дела Украины / П.В. Пашко, Д.В. Пашко // Ученые записки СПб филиала РТА. – 2014. – №2 (50). – С. 70–76.

14. Плаксе Н.А. Аналіз повноважень департаменту податкового та митного аудиту Міндоходів України щодо необхідності проведення державного аудиту / Н.А. Пласке // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – №1. – С. 190–192.

15. Янаков Д.О. Совершенствование фискальных инструментов противодействия налоговым правонарушениям [Електрон. ресурс]

/ Д.О. Янаков // TERRA EKONOMICUS. – 2012. – Том 10. – №2. – С. 143–145. – Режим доступу: <http://sfedu.ru/evjur/data/2012/journal10.2.3.pdf>.

16. Самойловская В.П. Об оценке влияния контролируемых процедур в сфере государственного регулирования внешней торговли /

В.П. Самойловская, В.М. Питерская // Методы та засоби управління розвитком транспортних систем. – 2013. – №1 (20). – С. 45–57.

17. Крисоватий А.І. Економічний зміст і складові митної системи держави / А.І. Крисоватий, В.П. Мартинюк // Фінанси України. – 2009. – №6. – С. 29–39.ф

О.Г. ЗАГНІЙ,

к.е.н., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Третій енергетичний пакет ЄС, його вплив на реформування газотранспортної системи України

У статті розглянуто питання впливу Третього енергетичного пакету ЄС на реформування газотранспортної системи України та запропоновано першочергові заходи щодо впровадження його основних положень.

Ключові слова: газотранспортна система, газовий ринок, лібералізація ринку, диверсифікація, третій енергетичний пакет, модернізація, реформування, ринок природного газу.

О.Г. ЗАГНІЙ,

к.э.н., Институт экономики и прогнозирования НАН Украины

Третий энергетический пакет ЕС, его влияние на реформирование газотранспортной системы Украины

В статье рассмотрены вопросы влияния Третьего энергетического пакета ЕС на реформирование газотранспортной системы Украины и предложены первоочередные мероприятия по внедрению его основных положений.

Ключевые слова: газотранспортная система, газовый рынок, либерализация рынка, диверсификация, третий энергетический пакет, модернизация, реформирование, рынок природного газа.

O. ZAGNIY,

Ph.D., Institute of Economics and Forecasting of NAS of Ukraine

The Third Energy Package of EU and its Impact on the Reforming of Ukraine's Gas Transportation System

The article deals with the impact of the EU third energy package to reform Ukraine's gas transit system and proposed priority measures for the implementation of its key provisions.

Keywords: gas transport system, the gas market, market liberalization, diversification, the third energy package, modernization, reform the natural gas market.

Постановка проблеми. Сьогодні зміни в енергетичній галузі покликані стати першим кроком для оздоровлення та зростання економіки країни в цілому.

Основою для інвестицій мають бути реформи, демонополізація, прозорість й удосконалення правових і регуляторних механізмів. Держава повинна мінімум інвестувати, але максимум створювати сприятливий інвестиційний клімат.

Головні передумови і джерела інвестицій: деофшоризація економіки, впровадження стимулюючого податкового і регуляторного законодавства, економічно обґрунтовані тарифи та міжнародні інвестиції. Частка прямих державних інвестицій з державного бюджету України для розвитку енергетичної інфраструктури не повинна перевищувати 5–10%. Загальний обсяг інвестицій з усіх джерел оцінюється у розмірі 1300 млрд. грн. (за курсом 22 грн. за 1 дол. США) [1].

Як імпортери енергоносіїв, Україна та Євросоюз спільно зацікавлені в безпечному постачанні енергоресурсів та диверсифікації їх надходження. Україна є одним з важливих партнерів ЄС як великий транзитер енергоносіїв, особливо природного газу. Тому надійна робота української ГТС має для Євросоюзу стратегічне значення, а інтеграція енергетичного ринку України до європейського є особливим спільним пріоритетом.

З огляду на ці обставини дослідження в рамках обраної теми має особливу актуальність. Очевидним також є той факт,

що надзвичайно гострою залишається проблема вироблення ефективних механізмів державного управління процесом адаптації законодавства України до надбань Спільноти (acquis communautaire) в енергетичній сфері. Адже такі механізми є передумовою та невід'ємною складовою європейської інтеграції.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання реформування енергетичного законодавства ЄС на сучасному етапі та приведення українського законодавства у сфері енергетики відповідно до європейських стандартів мають більше практичний характер, тому досліджується у працях небагатьох вітчизняних і зарубіжних науковців та експертів: А. Мейх'ю, В. Баранніка, С. Голікової, В. Засадко, С. Корсунського, В. Мартинюка, О. Шах, В. Шевцова, Ю. Озолінса та ін.

Однак питання реформування енергетичного законодавства України на сучасному етапі потребує детальнішого вивчення та перегляду з урахуванням змін, що відбулися в липні 2009 року у правовому регулюванні енергетичних питань в ЄС.

Мета статті – це дослідження впливу Третього енергетичного пакету ЄС на функціональні зміни, що відбуватимуться у газотранспортному секторі України.

Виклад основного матеріалу. ЄС у 2009 року було прийнято так званий Третій енергетичний пакет, що складається з трьох регламентів та двох директив [2–6]: